

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

POLITIKAI MŰVEK

Marx:

A POLITIKAI GAZDASÁGTAN BIRALATAHOZ

Szikra

»A politikai gazdaságtan bírálatához«, Marxnak az a műve, mely »a marxizmus elmélet első összefüggő tárgyalását és a pénzelméletet tartalmazza«, először 1859 júniusában Berlinben jelent meg.

Marx valamennyi 1867 előtt, vagyis a »Tőke« első kötete előtt írt közgazdasági műve — a kéziratban fennmaradt »monográfiák« és a polgári közgazdasági műveiből készített, kritikai megjegyzésekkel és fejtegetésekkel át- meg átszított kivonatok éppúgy, mint a már általa kiadott művek — lényegében a »Tőke« előmunkálatának tekinthető.

A »Bírálat« is egy részlet a »Tőke« előmunkálataiból. Híres »Előszavá«-ban, mely »a történelmi materializmus lényegének zseniális megfogalmazását« (Sztálin) tartalmazza, Marx bejelenti, hogy a »Bírálat«, az általa tervezett közgazdasági mű »első könyvének« csak első két fejezetét foglalja magában.

Engels Marx művét, mint a »német proletár párt« teljesítményét méltatja. Idézza a »Bírálat« előszavából a materialista történelemfelfogást kifejtő marxizmus tételét, rámutat arra, hogy e tételket a jelenkorra alkalmazva, »hatalmas, minden idők leghatalmasabb forradalmára nyílik kilátás«. Cikke második részében Marx kritikai módszerét magyarázza és megindokolja, miért választotta Marx a logikai kifejtést, amely valójában nem más, mint a történelem valóságos menetének helyesbített tükörképe.

Marx, amikor Engels közölte vele, hogy könyvét ismertetni fogja, Engels figyelmét arra hívta fel, hogy kritikája 1. a proudhonizmust gyökerében megsemmisítette, 2. hogy »már a legegyszerűbb formában, az áru formájában« kifejtette »a polgári társadalmi természet specifikus és egyáltalában nem abszolút jellegét«. Ezekre a kérdésekre Engels befejezetlen cikke nem tért ki.

A »Bírálat« ugyanazokat a kérdéseket tárgyalja, mint a »Tőke« első szakasza, (»Áru és pénz«). Egyes kérdéseket azonban, mint a pénz kérdését, Marx a »Bírálat«-ban részletesebben fejtette ki, mint később a »Tőke«-ben. Ugyancsak részletesebb a pénzelméletek történetének ismertetése is.

Egyébként az a figyelmeztetés, amelyet Marx a »Tőke« első kötetéhez fűzött — a

francia kiadás előszavában —, nem kevésbé érvényes a »Bírálat«-ra, mint magára a »Tőke«-re:

»Az elemzésnek az a módja, amelyet alkalmaztam, és amelyet gazdasági problémákra eddig senki sem alkalmazott, az első fejezetek olvasását meg lehetne megnehezíteni... Ez olyan hátrány, amely ellen legfeljebb csak azt tehetem, hogy az igazságot kereső olvasót mindenestre elege figyelmeztetem és óvom. A tudományhoz nem visz széles országút, és csak azok remélhetik, hogy napsütötte ormaik elérik, akik nem riadnak vissza attól, hogy meredek ösvényeinek megmászása fáradságos.«

Rákosi Mátyás:

A SZOCIALISTA MAGYARORSZÁGÉRT

Szikra

Vannak könyvek, melyeknek megjelenése nem egyszerűen könyvkiadói újdonságot, nem is csupán egyik vagy másik foglalkozási ág gazdagítását jelenti, hanem az ország, valamennyi dolgozó nagyjelentőségű és örömei eseménye. Ilyen esemény népünk szeretett, bölcs vezére, Rákosi Mátyás elvtárs minden egyes művének megjelenése. Rákosi elvtárs cikkeiben és beszédeiben az adott időszak összes alapvető elméleti és gyakorlati kérdései tükröződnek; ezekben a művekben Rákosi elvtárs a marxizmus-leninizmus zseniális alkalmazásával elemzi a nemzetközi eseményeket és országunk fejlődésének eredményeit és hiányosságait. Ezért tekintik a dolgozók Rákosi elvtárs összegyűjtött cikkeit és beszédeit nélkülözhetetlen segítségnek, olyan könyvnek, amelyhez naponta fordulhatnak tanácsért, amely biztos vezérfonal a tanulás, a munka problémáinak megoldásában. Könyvtáros elvtársaink megtisztelő feladata, hogy a tömegeknek ezt az igényét kielégítsék és azzal, hogy ők maguk is alaposan megismerkednek Rákosi elvtárs műveivel, ezeknek elsőrendű propagandistáivá válnak.

Nemrégén adta ki a párt könyvkiadója, a Szikra Könyvkiadó Rákosi Mátyás új művét »A szocialista Magyarorszáért« címmel. A kötet felőleli Rákosi elvtárs beszédeit és cikkeit az 1951 februári, vagyis a Magyar Dolgozók Pártja II. kongresszusa és 1952 decembere közötti időből. Az MDP II. kongresszusának határozatai évekre előre megvilágították népünk útját: a szocializmus építésének és a béke védelmének harcok útját. Rákosi elvtárs új könyve ennek az útnak számos döntő kérdésére ad

választ. Lehetetlenség ilyen rövid cikk keretében akárcsak érinteni is a könyvben foglalt összes műveket és problémákat. Csak megemlíthetjük, hogy ebben a kötetben újra megjelentek Rákosi elvtárs rendkívüli jelentőségű művei: »A bolsevizmus hatalmas ügye« (Pravda, 1951. november 6.) és a »Népi demokráciák útja« (MDP Pártfőiskola 1952. február 29.), melyek ragyogó példái a marx-lenini elmélet alkotó alkalmazásának és kimeríthetetlen forrásai népi demokráciánk fejlődése alapos megértésének és a megfelelő tanulások levonásának. E kötetben jelent meg először nyomtatásban Rákosi elvtársnak a DISZ Központi Vezetősége 1951. december 29-i ülésén mondott nagy jelentőségű felszólalása. Egész népünkben elmélyítik a proletárnemzetköziség legyőzhetetlen eszméjét Rákosi elvtársnak a Német Demokratikus Kötársaságban, 1952. októberében tett látogatása alkalmával mondott beszédei, melyek szintén ebben a kötetben találhatók.

Rendkívül nagy jelentőségű Rákosi elvtárs beszámolója, melyet az MDP Központi Vezetősége 1951. november 30-i ülésén tartott »a jegyrendszer megszüntetéséről, a mezőgazdasági áruk szabad forgalmáról, az állami és munkafegyelemről.« Ez a beszámoló foglalkozik mindazokkal a közellátási, bér- és árkérdésekkel, amelyek megváltoztatása szükségessé vált, miután hazánk mezőgazdasági országból ipari országgá és kapitalista országból szocializmust építő országgá lett. Jelentősége alapján ez a mostani javaslatunk folytatása annak a fejlődésnek, amellyel megteremtjük a jó pénzt, államosítottuk az ipart, megkezdjük a falu és az egész ország szocialista átépítését.« — A járási párttitkárok országos értekezletén, 1952. március 2-án tartott beszéd minden pártfunkcionárius számára az útmutatások, a böcs tanácsok kimeríthetetlen kincsestára. Ebben a beszédben Rákosi elvtárs arra tanítja a járási titkárokat, hogy váljanak munkaterületük felelős gazdáivá — de vajjon nem szó-e ez a tanítás valamennyi funkcionáriushoz? Rákosi elvtárs mélyen elemzi a beszo-gal-tatás kérdését, az egyéni gazdaságból a szocialista mezőgazdasági termelésre való átmenet nehézségeit és a termelőszövetkezetek megszilárdításának problémáját. Né-pünk forrón szeretett atyja, tanítója ebben a művében is kommunista példamutatásra, az elméleti, a szakmai és az általános műveltségi színvonal szakadatlan emelkedésére nevel.

A kötetben kimagasló helyet foglalnak el: Rákosi elvtárs üdvözlő beszéde a Szovjetunió Kommunista Pártja történelmi jelentőségű XIX. kongresszusán, melyben a legméltóbban fejezi ki »a magyar dolgozó nép soha el nem múló háláját és köszönetét hazánk felszabadításáért a hatalmas Szovjetuniónak és szeretett vezérének, Sztálin elvtársnak«, és az MDP Központi

Vezetősége 1952. október 23-i ülésén elmondott beszámolója az SZKP XIX. kongresszusáról. Ennek a beszámolónak jelentőségét rendkívüli erővel aláhúzza az a tény, hogy »a legtöbb kérdés, amely a Szovjetunió Kommunista Pártja XIX. kongresszusán felmerült, a mi fejlődésünk folyamán előbb vagy utóbb más viszonyok között és más formában, de szinte kivétel nélkül nálunk is jelentkezni fog.« Magyar-ország dolgozó már eddig is széles körben tanulmányozták a kongresszus anyagát és Sztálin elvtárs utolsó, zseniális művét, a következő években pedig ez az érdeklődés csak növekedni fog. Ennek az érdeklődésnek a jelentőségére és kielégítésének módjára hívja fel a figyelmet a párt, Rákosi elvtárs ebben a beszámolóban.

A kötetet lezáró mű, az országgyűlés 1952. december 12-i ülésén mondott beszéd, felöleli a nemzetközi helyzet alakulásának, hazánk fejlődésének mindazon főbb kérdéseit, amelyek az 1952-es esztendő jellemzői. Ezeknek a kérdéseknek rendkívül sokoldalú, mély és a XIX. kongresszus szellemében történt elemzése nemcsak az elmúlt év és évek jobb megértését segíti elő, hanem a jelen és a közeljövő feladatainak megoldásához felbecsülhetetlen segítséget, iránymutatást is jelent.

P. M.

RAKOSI MATYAS AZ IFJUSÁGRÓL

Ifjúsági Könyvkiadó

A Dolgozó Ifjúság Szövetsége Központi Vezetőségétől összeállított gyűjtemény három fejezetben tartalmazza népünk nagy tanítója egyes műveinek az ifjúsággal és az ifjúsági szövetséggel foglalkozó részeit. Az egyes fejezetekben belül a szemelvények időrendi sorrendben következnek.

A három főfejezet közül az első a magyar ifjúság egységéért 1945-től 1950-ig elmondott beszédekből tartalmaz markáns részleteket. A második fejezet az ifjúság szerepéről és az ifjúsági szövetség feladatairól a szocializmus építésében 1944-től 1952-ig hoz részben teljes beszédeket, részben idevágó szemelvényeket. A harmadik fejezet az ifjúság hazafias neveléséről szól és itt találjuk első ízben *Segítsük lerakni az alapját egy szebb és jobb hazának* címmel Rákosi elvtárs egy Szegedre írott leveléből, 1911 októberéből azt a megragadó részletet, mely megmutatja, hogyan készült föl hatalmas feladatára ifjúságában Lenin és Sztálin legjobb magyar tanítványa: »Talán el sem hiszi, ha én azt mondom, hogy megelégedett, majdnem boldog vagyok. Pedig: van naponta 6 kötelező óram; 2 órát tanítok, 2-t tanulok, hivatalos óram van 2; az evés, öltözködés és járkálás (nem séta) újabb 2 óra, alszom 8 órát; szóval a nap 24 órájából csak 2-t fordíthatok úgynevezett szórakozásra. Csakhogy én a tanulásban nem

a győrlő munkát látom, hanem azt a szellemi tökélet, ami később dúsan fog kamatozni...

Ha a mindennapi küszködéstől megundorodom, nekifekszem a tanulásnak s vigaszt tudok találni a tudásban, s ha elfáradok, akkor elmegyek a Galilei körbe, ahol új eszmék, hatalmas erők forgatagában biztos szemmel, s erős kezekkel állok be ama mozgalom vezetői közé, mely most robbant nindent, ami eddig jó, szent és igaz, de valójában rossz, hamis és hazug volt s segítem lerakni az alapját egy szebb és jobb hazának...

Hazudnék, ha panaszkodnám, mikor olyan gyönyörű az élet... Mikor az ember harcolhat, győzhet; nyer és veszít; sebeket kap, csapásokat oszt s a végén mégis felül marad...»

Ugyancsak első ízben olvassuk *A hallgatók elsősorban partizánmunkára készüljenek föl* című levelét 1944. április 26-ról, továbbá egy másik hasonló levelét *Akik az iskolában szorgalmasan, becsületesen dolgoztak, azok a fronton is nagyszerűen megálják helyüket* címmel 1944. augusztus 8-áról. E rész utolsó szemelvénye 1951-ből való.

A kötet Rákosi elvtárs idevágó művein kívül tartalmazza a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének a Dolgozó Ifjúság Szövetsége I. kongresszusához intézett levelét, amely összefoglalása Rákosi elvtárs tanításainak az ifjúság feladatairól.

A'kotmányunk 52. szakasza kimondja, hogy »a Magyar Népköztársaság különös gondot fordít az ifjúság fejlődésére és nevelésére; következőselezen védelmezi az ifjúság érdekeit«. E kötet hű és pontos olvasása konkrétan megmutatja, honnan árad az az erkölci erő és nevelőszándék, ami ügyünket, a szocializmus ügyét ifjúságunkban is diadalmasan viszi előre a végső győzelemig: A gyűjteménynek páratlan nevelőereje van és olvasása, emlélkedő átélése egész sor intézmény hatásával fölér.

Lenin és Sztálin az ifjúságról című kötet mellé sorakozik most minden magyar ifjú, nevelő és öntudatos szülő könyvtárában ez a tanító, nevelő, iránytmutató nagy mű.

Katonai Jenő

A DIALEKTIKUS MATERIALIZMUS KÉRDÉSEI

Szikra

Ez a tanulmánykötet a dialektikus materializmus legfontosabb kérdéseivel foglalkozik. A Szovjetunió legkiválóbb filozófiai professzorai írták az egyes tanulmányokat, melyek elemzik a marxista dialektikus módszer és a filozófiai materializmus alapvető tételeit, s nyomon követik e tételek alkalmazását a marxista-leninista pártok gyakorlati politikájában és a haladó tudományban.

A tanulmányok színvonala feltételezi a dialektikus materializmus alapfogalmainak ismeretét, s témakörük kiterjed a politikai gazdaságtan, a fiziológia és a biológia területén felmerülő filozófiai problémákra, illetve összefüggésekre. Olyan kérdéseket is tárgyalnak ezek a cikkek, amelyeket a magyar nyelven eddig megjelent marxista irodalom még aig dogozott fel, például a materialista dialektika és ismeretelmélet kérdései Marx »Töké«-jében, vagy a magasabbrendű idegműködésről, szőlő pavlovi tanítások a marx-lenini tükröződései elmélet megvilágításában. A marxista filozófia és a haladó tudomány között állandó termékeny kölcsönhatás áll fenn: a tudomány csak úgy fejlődhet tovább, ha a marxista dialektikus módszerre támaszkodik, a dialektikus materializmus elméletének pedig szilárd természettudományi alapot, állandóan újabb és újabb gyakorlati bizonyítékokat nyújt a haladó természettudomány. Ennek a konkrét kölcsönhatásnak érvényesülése a fizikában, a fiziológiában, a pszichológiában és a biológiában — ez a kötet kiemelkedő tanulmányainak fő tartalma.

Hazánkban egyre nő azoknak a száma, akik mélyebben tanulmányozzák a marxista filozófiát, s tudományos köreinkben is mind nagyobb érdeklődés mutatkozik a dialektikus materializmus kérdései iránt. A szövegbanforgó tanulmánykötet, mely komoly segítséget nyújt a marxista-leninista elmélet alapos megértéséhez, egyúttal fegyver a burzsoa ideológia ellen és hasznos eszköz a szocializmus építésének ideológiai és gyakorlati munkájában.

Székelly Andorné

Szamel Lajos:

URAK ORSZÁGÁBÓL — DOLGOZOK HAZAJA

Szikra

Szamel Lajos könyve a'kotmányunk ismertetésével és jelentőségével foglalkozik. Szembeállítja a Magyar Népköztársaság Alkotmányát a Horthy-fasizmus Magyarországnak és más kapitalista országok alkotmányával, feltárja a kétfajta alkotmány szelleme és gyakorlati megvalósítása között fennálló hatalmas különbségeket. Rávilágít azokra az elvi különbségekre, amelyek szocializmust építő hazánk alkotmánya és a burzsoa alkotmányok — így a Horthy-rendszer alkotmánya — között fennáll.

Ez az összehasonlítás ismételtlen megmutatja a Horthy-rendszer népellenességét, nemzetpusztító politikáját, a dolgozó nép jogfosztott, sivár, megalázó helyzetét az úri Magyarországon. Ugyanakkor ezzel a szembeállítással ismételtlen feltárul előttünk a szocializmus országainak magasabbrendűsége és az a hatalmas fejlődés,

mely a felszabadulás óta hazánk és népnök életében végbement.

Megmutatja a könyv eredményeink kialakulásának útját és forrását is: a Szovjetunió létének, példájának és szakadatlan segítségének történelmi jelentőségét, pártunk bölcs politikáját, amely népünk vezére: Rákosi Mátyás elvtárs előrelátó vezetésével valósággá változtatta a történelmi lehetőségeket. Pedig nem volt hiány ellenségben kívül és belül. De népünk nem volt tétlen. Nagy pártunk, Rákosi Mátyás elvtárs vezetésével legyőzte a belső ellenséget, létrehozta a munkások és a dolgozó parasztok államát és történelme során első ízben *kiharcolta és megvédte* alkotmányát, amelyért dicső történelmünk során annyi jó hazánkia hullatta véréit.

A következő fejezetek: *»A dolgozó nép az állam legfelső szerveiben — A tanácsok a dolgozó nép szolgálatában — Az állampolgári kötelességekről»* szólnak. Ezeknek tárgyalása során a szerző szívesen és szemléltetően mutatja be a rothadó tökéltársadalom alkotmánya és a szocialista alkotmány közötti alapvető elvi különbségeket.

A burzsoá alkotmányok a magántulajdonon alapuló kizsákmányolásnak a kifejezői. Az alkotmány feladata ennek megfelelően — bármely tőkés országról is legyen szó — az, hogy »megszilárdítsa« a vagyonos osztályoknak tetsző és nekik kedvező társadalmi rendet. Ennek a főcél-
nak megfelelően formálják a burzsoá parlamentek választási rendszerüket, *szabják meg az állampolgári »jogokat« és növelik főleg a kötelességeket.*

Meggyőződen leplezi le a könyv a burzsoázia képmutató viszonyát a polgári szabadságjogokhoz. A nyugati országok, amelyek oly szívesen emlegették és emlegetik még ma is az »alkotmányukat«, »az emberi jogokat«, »a szabad világot« — a középkorinál is feketébb sötétséget, a fasiszmusnál is szörnyűbb barbárságot akarnak a világra zúdítani.

A mi alkotmányunk — amely nagy példaképünk, a sztálini alkotmány nyomán jött létre — híven tükrözi a szocialista rendszer magasabbrendűségét, humanizmusát. A mi alkotmányunk vezérlő elve — mint azt Számel könyvében olvashatjuk — az, hogy *»a legfőbb érték az ember, a maga szükségletei«. A mi alkotmányunk alapja a termelőszközöknek a társadalmi tulajdona, amely egyben biztosíték arra, hogy az alkotmányban foglalt jogok és kötelességek a párt vezetésével a gyakorlatban messzemenően megvalósuljanak.* Az imperialista alkotmányok célja az ember és a kultúra lezüllesztése. Az imperialista országokban a dolgozó népet elzárják annak lehetőségétől, hogy az állami ügyek igazgatásában, saját sorsának intézésében részt vegyen. A mi alkot-

mányunkban a pontosan meghatározott jogok és kötelességek azt a célt szolgálják, hogy azoknak gyakorlásával fejlesszük a dolgozóink öntudatát, fokozzuk tevékenységüket, minél hathatósabban, minél nagyobb mértékben bevonjuk őket államunk építésébe és irányításába. Számel könyvének a tanácsok munkájáról szóló része számtalan szemléltető példával támasztja alá ezt a tényt.

A mi alkotmányunk is az új szocialista gazdasági rend fölényét hirdeti a világnak, azét a rendét, amely »a tőke uralmát a munka uralmával váltja fel« és fokozatosan biztosítja az ember-ember által való kizsákmányolásának teljes felszámolását. Egyben bizonyítékát adja annak, hogy a szocializmus nemcsak »rossz sajátosság«, hanem minden nép ráléphet arra az útra, amelyen *Sztálin népe* kivívta világtörténelmi jelentőségű nagy győzelmeit.

Számel Lajos műve egyesíti a népszerű tudományos és agitativ jelleget. Minde-
nütt az elvi alappól indul ki, megmutatja ezek gyakorlati alkalmazását és ezt sok értékes adattal, példával támasztja alá. Hézagpótló mű, amely *alkalmas arra, hogy dolgozó népünkkel még jobban megismertesse, megértesse alkotmányunk lényegét és tartalmát.* Ennek a feladatnak a megoldásával a könyv fontos szerepet tölt be a magyar politikai irodalom megteremtésében is.

Vass Henrik

J. L. Stejnberg:

A KÖZEPKELETI BRIT AGRESSZIO TÖRTÉNETE

Művelt Nép Könyvkiadó

Az erjedő, forrongó Közép- és Közékeletnek gyorsiramú eseményei azt bizonyítják, hogy a világpolitika súlypontja Ázsiára toldott át. Amíg azonban az úgynevezett nyugati világ ázsiai politikája elsősorban arra irányul, hogy továbbra is gyarmati sorban, függő helyzetben tartsa Ázsia népeit, addig az ázsiai népek teljes függetlenségükért harcolnak.

Stejnberg művének legnagyobb érdemét abban látjuk, hogy a történelem tényeivel bizonyítja, hogy az ázsiai népek sohasem nyugodtak be a függetlenségük elvesztésébe és évszázadokon keresztül kemény harcokat vívtak elsősorban a brit gyarmatosítók ellen. Stejnberg könyve elsősorban arra tanítja meg az olvasót, hogy a legáltalánosabb, a legkegyetlenebb, a leghitesebb gyarmati politika is előbb-utóbb zsákutcába fut, az elnyomott népek rab-sága csak átmeneti.

A közepkeleti brit gyarmatosítás története — mint Stejnberg kimutatja — az

árulásoknak, a kegyetlenkedéseknek, a képmutatásnak, az emberi jogok lábbal tiprásának politikája. Indiában vetette meg első ízben Ázsiában a lábát a brit gyarmatosítás. India azonban csak a kiinduló pont volt, mert a brit terjeszkedési politika csakhamar támadásról-támadásra indult minden közép- és közelkeleti nép ellen: Nepal, Pendszab, Burma, Tibet, Afganisztán, Irán ellen. Közben szemforogató módon azt hirdették a brit imperialisták, hogy szüntelen agresszióikkal nem akarnak mást, mint Indiát megvédeni, az úgynevezett »orosz veszélyt« elhárítani. Ezért nemcsak az Indiával szomszédos államokat igyekeztek uralmuk alá vonni, hanem Indiának úgynevezett előterét, az Indiába vezető út mentén elterülő országokat és népeket, a törököket, az arabokat, egyiptomiakat.

A brit gyarmatosítás volt az egyik oka az első világháború kitörésének — mutatja ki meggyőző módon Stejnberg.

Stejnberg könyvének másik nagy érdeme, hogy leleplezi a burzsoá történetíróknak a Közép- és Közékelet történelmével kapcsolatban terjesztett hazugságait. Szigorúan bírálja a cári Oroszország politikájának némely középkeleti lépését is.

A könyv olvasása közben értjük meg igazán a halhatatlan Sztálin »Nem szabad megfeledkezni Keletről!« című 1918-ban írt híres cikkének mély értelmét, és azóta beigazosodott történelmi igazságait. »Az imperialisták mindig a Keletet tekintették jólétük alapjának... ezzel magyarázható, hogy amikor az imperialisták Európában harcoltak, és a Nyugatról fecsegték, mindig Kínára, Indiára, Perzsiára, Egyiptomra, Marokkóra gondoltak, mert tulajdonképpen mindig a Keletről volt szó« — írta Sztálin.

Ma hasonló a helyzet. A »Nyugat« vádelméről fecsegnék az imperialisták és közben arra gondolnak, miképp táaszíthatnák ismét gyarmati sonba Kínát, Koreát, miképpen biztosíthatnák maguknak továbbra is a Kelet kincseit.

Parragi György

MŰSZAKI MŰVEK

A NÉPSZAVA MŰSZAKI KÖNYVTÁRA

Igen fontos és jelentős szerepet tölt be technikai könyvkiadásunkban a »Népszava műszaki könyvtára« című sorozat. A múltban szinte ismeretlenek voltak azok a szakkönyvek, amelyek a jó szakmunkás ismereteit akarták bővíteni és megszilárdítani. Ennek a fontos feladatnak jól megfelelni: ez ennek a sorozatnak a célja.

A műszaki könyv ma könnyen elérhető minden dolgozó számára, a hiba csak az, hogy segítségét még nem mindenki veszi igénybe. Ezen a téren jelentős feladat vár a könyvtárosokra: hogy ezeket a könyveket, amelyek jobbá, termékenyebbé teszik a munkát, el is juttassák azokhoz, akik számára írták. A szakkönyvek a legjobb szovjet tapasztalatokat, a kipróbált hazai eredményeket juttatják el az olvasókhöz, s ezzel elősegítik egyéni tervük, s a sok egyéni terven keresztül népgazdasági tervünk teljesítését. Ez pedig nagyobb keresetet, jobb életlehetőségeket, magasabb életszínvonalat jelent mindenki számára. Ezeknek a műszaki könyveknek — amelyek elsősorban szakmunkásaink ismereteit hivatalos javítani, s átképzőseink fejlődését elősegíteni — nem szabad hiányozniok egyetlen üzemi könyvtárból sem.

Bálint Lajos—Hubert Gusztáv—Török István: GÉPLAKATOS SZAKMAI ISMERETEK című könyve először általános ismeretként a fémek szerkezetéről és mechanikai tulajdonságairól ír, az összetétel, a keménység és a szilárdság meghatározásáról, a fémek hőkezeléséről, a korrózióról és annak leküzdéséről. Ezután bemutatja az egyes gépelemeket, majd a szerzőgépeket (esztergapadfűrőgépek, gyalugépek, marógépek, köszűrűgépek) és mérőeszközöket. Természetesen nemcsak az egyes gépeket írja le, hanem pontosan, rajz segítségével mutatja meg azt is, hogyan kell rajtuk dolgozni. A könyv utolsó fejezete részletesen ismerteti az egyes lakatosmunkákat: a csiszolást, a fúrást, a menetvágást, a forrasztást stb.

J. Nemes: Az ÍVHEGESZTÉS ABÉCEJE című könyvét csehből fordították magyarra. A szerző először a hegesztés fontosabb fajtáit ismerteti, majd a hegesztés célját és a különböző hegesztőkészülékeket. A könyv valóban abécé, mert a hegesztés valamennyi fontos problémáját felöleli, s a felvetődő kérdésekre feleletet is igyekszik adni. Hogy a hegesztés helyes alapelveinek megismerése milyen fontos, arra maga a szerző utal akkor, amikor megjegyzi, hogy a célszerűen felhasznált hegesztőelektródok minden kilogrammjánál átlagosan tíz kilogramm fémot lehet más célra megtakarítani.

G. A. Prejsz: FÉMEK GYORSVÁGÁSA című könyve a fémek gyorsforgácsolásának legfontosabb elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozik. Ezt a módszert — különösen Bikov és Bortkiewicz nyomán, de magyar követők: Muszka és Szodorai példájából is — hazánkban sokan ismerik, de a kezdeményezőket még több gyorsforgácsolónak kell követnie.

Prejsz részletesen ismerteti a legelterjedtebb gyorsmunkáló módszereket: az esztergálást, a marást és a menetvágást.

Megmutatja, hogyan lehet a gépet jobban kezelni, teljesítőképességét jobban kihasználni. A legismertebb sztahanovisták tapasztalatainak és munkamódszereinek ismertetésével gyakorlati útmutatást is ad.

A gyorsforgácsolás a keményfémlapkás szerszámok helyes felhasználásán alapul. A keményfémeket helyesen felhasználni és a tudatosan gyorsított üzemmódot bevezetni csak akkor lehet, ha ismerjük a forgácsolás elméleti alapjait és a keményfémötvözetek tulajdonságait. Prejsz könyve éppen ezért ezekkel a kérdésekkel is megismerteti az olvasót.

A gépjárművezetők és szerelők munkáját segíti *Szentkúti Károly: GÉPJÁRMŰMOTOROK JAVITASA; Szendrői Valér: GÉPJÁRMŰ DIESEL-MOTOROK MŰKÖDÉSE, KEZELÉSE, JAVITASA és Karjagin—Szolovjev: GÉPKOCSIVÉZETŐK KÖNYVE* című munkája. Ez utóbbi megmagyarázza és leírja a legelterjedtebb korszerű személyautók gépezetének, szerelvényeinek és berendezéseinek szerkezetét és működési elvét. Szendrői könyve főleg üzemi és javítási kérdésekkel foglalkozik. Ez a munka azért fontos, mert a Diesel-motorok kezelése nálunk kevésbé ismert, mint a benzin-motoroké, s ezért egyesek idegenkednek is tőle, holott a Diesel-motorok alapos ismeretével kezelésük éppen olyan könnyű. Szentkúti könyve — mint címe is mutatja — a motor és egyes alkotórészei javításával foglalkozik. Tekintettel arra, hogy az autóközlekedés hazánkban egyre elterjedtebb s elég jelentős a száma az átképzett vezetőknek, valószínűleg tartjuk, hogy ezeket a könyveket sokan kérik majd.

Somogyi Andor—Martos János: GYAKORLATI HEGESZTÉS című könyvének célja az, hogy *»az olvasót megismertesse a hegesztéssel, mint metallurgiai folyamattal, amely jöllehet hasonló a vas- és fémkohászat metallurgiájához, mégis sokkal rövidebb idő alatt játszódik le, s éppen ezért az eredményeket is másképpen tükrözi... e könyv további célja — írják a szerzők — a hegesztési hozaganyagok gyártásának, összetételének és tulajdonságainak ismertetése.«* Bemutatja a könyv a hegesztési eljárásokat, a vizsgálat módszereit, a hegesztés gazdaságosságát, s igen lényeges az a fejezet, amely a balesetek elleni védekezésel foglalkozik.

A sorozat minden egyes könyvére nem térhetünk ki, de megemlítjük *Messinger Géza: ACSMUNKA, Szendrői Valér: TÖRESEK, ILLESZTÉSEK és M. Sz. Lebe-gyev: A FEMEK KÖSZÖRÜLÉSE* című könyvét.

Abu Iván

FELSZABADITÓNK SZTÁLIN

Szépirodalmi Könyvkiadó

Egy felszabadult nép hálája és szeretete soha nem múlik el felszabadítója iránt, népünk nagy gyászát sohasem borítja be a feledés. A Nagy Sztálin elvesztése megrendítette az egész világot, de nem rendült meg hűségünk a felszabadító szovjet nép iránt; nem rendült meg hitünk és akaratlunk, hogy hazánkat továbbra is Sztálin elvtárs útmutatása nyomán építsük és minden erőnkkel helytálljunk a békéért folytatott harcban — ezek a gondolatok, eszmék hatják át a múlt hónapban útjára indult szép könyv minden sorát.

Sztálin elvtársról beszélő régi és új írásokat tartalmaz a könyv, olyanokat, amelyeket a szocializmus építésének páthosza, a felfelé induló magyar nép eredményei, örömei ihlettek, és olyanokat amelyeket a méretetlen fájdalom csiholt ki népünk, íróink szívéből. Legjobb íróink legszebb alkotásai sorakoznak fel, hogy hitet tegyenek a könyv első oldalára írt sorok igazáról: *»... Sztálin elvtárs neve, műve, tanítása örök időkre összezőrr népünk történelmével. A magyar dolgozók legjobb barátjának emléket a magyar nép örökre a szívébe zárja.«*

És a lapokon megjelenednek az elmúlt esztendőek eseményei, amelyeknek a nagyszerűsége elválaszthatatlan Sztálin elvtárs emlékeitől. *Illés Béla* regényrészlete — amely szinte már népmeseként, mondanékt él népünk között — arról, mint vonulnak el Berlin felé a fővárosunkat fenyegető nehéz ágyúk Sztálin elvtárs parancsára. *Veres Péter* regényének Barna Gáborra mögött Sztálin elvtárs képe mosolyog, mikor a hajdani cseléd kiutasítja egykori gazdáját, a birtokát visszakövetelő Kelemen Endrét. *Aczél Tamás* versének falujárói, akik a munkásosztály segítő kézzorításával siettek a falu felé, *Nagy Sándor* nagy-szerű beszámolója a zalaösvöiek új életéről, amely — mint cseppben a tengert — mutatja felszabadult népünk jobb életét és tündöklő jövőjét, *Szabó Pál, Rideg Sándor, Benjámin László, Zelk Zoltán* s a többiek írásai mind megannyi kis himnusz, amely népünk örök hálájáról és hűségéről beszél. Aztán a fájdalom szavai... Olvasva őket, ismét könnyek tolnak elő, a korláttalan fájdalom fullasztó érzése kúszik a torkunk felé...

*»... Orosz munkással, grúz paraszttal — keserű szánkban a falat, roskad, ha ráhajlunk az asztal, mázsányi bánatunk alatt...
...Kétmilliárd szív dübörög fel, mint posztóval bevont dobok...«*

Ezt a kozmikus fájdalmat, amely egy pillanatra az egész világon úrrá lett, épp az Ó példája, az Ó tanításai segítik levetkezni és roppant teremőterővé változtatni. Fájdalmunk, szeretetünk, háánk, hűségünk tükre ez a könyv

Szücs Andor

Gorkij

VALOGATOTT MUVEI, X.
SZINMUVEK

Uj Magyar Könyvkiadó

Az 1907-től 1917-ig terjedő idő — írta Gorkij — a felelőtlen gondolat teljes önkényének ideje, az orosz literátorok »szabad alkotásának« korszaka volt. Ez a szabadság a nyugati burzsoázia összes konzervatív eszméinek propagálásában nyilvánult meg... Szologub és Schopenhauer nyomdokait követve... figyelemreméltó világossággal magyarázta »az egyéniség létezésének kozmikus értelmetlenségét«.

Gorkij szindarabjai az efféle dekadens, »sápadt erőtlenség« kultuszát hirdetői általában az élet megrontói és megrágalmazói ellen szállnak harcba. Szindarabjai a kispolgárság szellemi és erkölcsi csődjét, a forradalom előtti meddő intelligencia értelmetlen, zagyva fecsegését, kapzsi vagy céltalan pályáját, a burzsoázia minden rétegének züllesztését és agóniáját viszik színpadra. Ezen a színpadon a levegő fülledt és áporodott, az emberek leginkább »feleslegesek«, beszélnek, civakodnak, szerelmeskednek és meghalnak — de senki sem veszi észre, hogy ének és, hogy meghalnak. Mert itt mindenki a saját tengelye körül forog, a hitüket vesztett figurák nem tudnak eljutni a cselekvésig, elhagyják magukat, engedik, hogy a történelem írja ide-oda dobálja őket — mást nem tehetnek.

Különös és bonyolult ez a gorkiji dramaturgia. A pozitív hős csak itt-ott bukkan fel, még nem irányít, leginkább csak a jövőt mutatja. »...A szocializmust nem hirdethetem az élettől lesújtott, munkára képtelen, mindenfajta vizsgálatódásra könnyen hajló emberek szájával« — írta Gorkij 1928-ban a kurszki vöröskatonáknak, amikor azok megkérdezik tőle, miért nincs az »Ejjeli menedékhely« című darabban jeladás a felkelésre.

A konfliktus is leginkább fedett, gyakran szimbolikus. A társadalmi összecsapások több síkon folynak, az alakok vívódnak és győtrődnek — és végül minden másképpen történik, mint ahogy elképzelték. A befejezés épp ezért rendszerint szerencsétlenséget robbant ki, vagy velét előre. Ennek a társadalomnak el kell pusztulnia, egy új, igazságos világnak kell születnie: ezt példázta Gorkij minden szindarabja.

Gera György

D. A. Furmanov:

FELEJTHETETLEN NAPOK

Uj Magyar Könyvkiadó

Egy nép emlékezetébe hősi felemelkedésének napjai mélyen és felejthetetlenül belevésődnek. Ezt példázta Furmanov elbeszélésköte, amelynek minden írása a fiatal szovjethatalom harcait eleveníti fel, amelynek minden darabja a győzelem biztos tudatát sugározza felénk.

Furmanov ezeket írja címadó elbeszélésében: »Ha most visszailleszt az ember, a lélekzete is eláll attól a nagyszerű úttól, amelyet a felejthetetlen októberi napok nyitottak meg.« Ez a gondolat fogja át legteljesebben a kötet egészét, amely több mint irodalmi alkotás —, mert minden sorát a szovjet nép kardforgató keze írta a történelem legszebb lapjaira.

Csaknem észrevétlenül kerülünk beje az elbeszélések sodrája; világosan, az élőbeszéd közvetlenségével hozza az olvasókhöz közel, Furmanov, ez írások hőseit. Megismerjük Zsarovot a »halkszavú, kemény pilótát«, Maruszja Rjabinyinát, a »sengőhangú, kerekarcú vörös harcost«, akik az egyszerű emberek soraiból jöttek hősi életüket feláldozni a proletár hatalomért, a nép felemelkedéséért. Furmanov hangja átforrósodik, amikor a nép egyszerű gyermekeiről beszél, meglátja bennük az igaz emberi életért küzdő harcosokat. Ezért süríti minden esetben valamilyen drámai magköré az eseményeket.

Furmanov elbeszéléseinek erejét éppen drámaiságukban kell keresnünk, amely legélesebben az elbeszélések olyan helyein mutatkozik meg, mint a gyökerében különböző harcsellem és cselekvés ábrázolásában a vörösök és fehérek csapatain belül; itt, ezekben a képekben válnak azzá Furmanov alakjai, amiről már a fentiekben beszéltünk: a szovjet nép hőseivé.

A »Felejthetetlen napok« Tábor Béla és Brodsky Erzsébet világos és jó műfordításában került a magyarnyelvű olvasók elé.

Bodánszky György

Szmolics:

EGYÜTT HARCOLTUNK

Uj Magyar Könyvkiadó

Sztahurszkij őrnagy és Mária Georgijevna, geográfus a partizánok között találkoznak először. Ismeretségük második órájában már harmadmagukkal veszélyes közelharcba keverednek a rájuk törő SS-legényekkel. Győznek és győzelmiüket a harmadik, Ján Paho!, a náci egyenruhába bújtott cseh sofför segíti. Ettől a naptól kezdve együtt harcolnak, előbb a partizánok között, majd a Vörös Hadseregben. Egyszerű harci cselekedeteik nagyszerű hőstettek. Szeretik

egymást, de bármikor vállalják az elvált, vagy akár a háált, mert számukra a szovjet haza szabadsága, az elnyomott népek felszabadítása lehet csak a boldogság záloga.

Küzdelmük a hatalmas diadal részeseivé teszi őket. De a harc még korántsem ért véget. Sztahurszkij alighogy kezeltfogott a szövetséges angol hadsereg egyik parancsnokává, meg kell, hogy győződjék annak ellességes érzeimeiről. A kapitalista világ egyelőre még nem támad, de nem is segíti a szovjet csapatot, amikor rájuk tör alattomosan egy SS-ezred — a német kapituláció után vagy két héttel.

A regényt az író a szerelmesek háború utáni találkozásával kezdi. Az események során azután, ahogy ök emlékeznek a mult-ra, úgy tárja elénk hadi tetteiket. Mégis mindvégig izgalmas tud maradni.

A két főhősön túl egész sor nagyszerű emberrel és a fasizmus néhány gyűlöletes figurájával ismerkedünk meg.

Sólyom László

Szeberényi Lehel:

HET NAP

Szépirodalmi Könyvkiadó

A regény hét nap története. Ennyi idő alatt építették át, még soha nem látott módon az ózdi kohót. A történet egyszerű, megcsik ilyen másutt is az országban, máskor is. Mégis elmondhatjuk, nem akár milyen hét napról van szó. Ezalatt a hét nap alatt nemcsak a kohó épül fel, de szemünk előtt új emberek alakulnak, új, nagyszerű tulajdonságok bontakoznak ki, levelezve a még mindig visszakísértő múlt sok apróbb-magyobb megrögzött szokását.

Kaló Pistának, a fiatal kőművesnek nem sok gondja van a kohóval. Elvégzi ugyan a munkáját — nem is akárhogy. Szereti a sok pénzt és szeret a pohár fenekére nézni. A munkásosztálynak az elnyomás éveiben elért ösztönös bizalmatlanságával fordul szemben mindennel, ami »felülről jön«. Szidja az építkezést, haragszik a munkaversenyre, még a versenytáblát is fitymálja — egyszerűval dohog, morog az egész életre, nem találja a helyét. De a hét nap, a kohó hatalmas lendületű átépítésének befejeztével, Kalót mintha kicsérélték volna! A munka szívet-lelket betöltő irama őt is magával ragadja. A versenytáblán neve mellett a számok egyre nőnek. A nagy harc és a közösen elért eredmény büszkeségre egyéforrasztja a brigádot. Amikor végül hat és fél nap multán ki-tűzik a győzelmi zászlót az idő előtt átépített kohóra, Kaló Pista most már azért morog, zsörtölődik, miért nem lehetett a hibákat jobban kiküszöbölni? Azon töri a fejét, hogyan is lesz majd a dolog rendje a következő kohónál?

Lehetséges ez? Lehetséges, hogy hét nap alatt egy ember annyit változzon? Igen, a mi életünkben lehetséges. Hiszen természetesen nemcsak szűken véve ennek a nagyszerű hét napnak eseményei hatottak Kaló Pistára. Evék óta velünk éi felszabadult új életünket, nap mint nap érzi, hogyan távolodik a sötét mult. A kohó átépítése hat és fél nap alatt, forradalmi tett. Kaló ennek a forradalomnak katonájává szegődött. Tudjuk, forradalmak idején az emberek fejlődése a forradalom törvényeit követi.

Mégis van néhány árnyoldala ennek a feliele ívelő szép életsornak — ahol nem tudunk fenntartás nélkül hinni Szeberényinek. Ahhoz, hogy Kaló Pista fejlődését megérthessük és minden mozzanatában indokoltnak tarthassuk, meg kell értenünk hibáit is. Az író elénk rajzol egy alakot, egész sor hibával. De elmulasztja, hogy alaposan megmagyarázza, honnan fakadnak, milyen talajból táplálkoznak ezek a hibák. Ezért nem áll előttünk elég világosan, mit is kell legyőznie Kalónak magában, hogy a régin felülemelkedhessék az új, nem világos eléggé, mi ellen folyik a harc.

Kaló elsősorban a pártnak köszönheti azt, hogy sikerrel jut át a fejlődés buktatóin. Kevés olyan magyar regény van, ahol sikerül a pártot az étellel ennyire egyéforrva ábrázolni. Szeberényi helyesen érzékelteti, hogy nincs az építkezésen egyetlen olyan munkahely sem, egyetlen ember sem, aki ne érezné óráról órára, hogy jelen van a párt.

Néhány hibája ellenére bátran elmondhatjuk, hogy Szeberényi kisregénye egyike a legjobb új magyar regényeknek. Kevés olyan mű van, melyben a munka és a munka értelme, célja, az alkotó ember és az ember fejlődése ennyire egységben, ennyire összekapcsolódva tárulnak elénk. Szeberényi könyve egy pillanatra sem válik unalmassá, a munka sodró dinamikája, izgalma lüktet minden sorában.

Kellemen Mária

Goda Gábor:

FARKASOK KÖZÖTT

Szépirodalmi Könyvkiadó

A kötet az író három elbeszélését tartalmazza, amelyek Tomorék, egy munkás-család felszabadulás előtti életéről szólnak.

A *mama* c. elbeszélés Tomor Jani inaséveit mutatja be. Tízéves korára család-fenntartó lesz, mert apját kommunista tevékenység gyanúja miatt elbocsátják munkahelyéről, sőt ezért a családot is kikölköltetik. Jani is elveszti munkáját, mert besúgásra akkor sem kapható, ha ezzel szülein segíthetne. A *mama*, a család politikailag legelmaradottabb tagja, Gayer szoc-

dem. képviselőhöz, a »munkásvezérhez« fordul protekcióért — az ő tömentelen fehérneműjét vasalja éhbéért. Gayer azonban barátja Jani munkaadójának s amikor megtudja, hogy Tomorék kommunista magatartás miatt járják a kárváriát, megtagadja a kérés teljesítését. Most már a mama is felismeri: ki a barát és ki tartozik a »farkasok« közé.

A *Nem a ruha teszi az embert* c. elbeszélésben Tomor Jani színházi jegyet kap anyja munkaadójától, a méltóságos asztronótyól. A szakácsnő a háziúr fiának elegáns ruhájába öltözteti Janit. Jani azonban így is proletárgyerek marad: a színház előcsarnokában megveri egy tábornok nyegle csemetéjét, mert az a cipőtisztítás ürügyén kéregető rongyos proletárgereket megrúgja. Rendőrt hívnak, Janiról kiderül, hogy csak »kakukfióka« az úri világban, meggyanúsítják, hogy az elegáns ruhát lopta és csak öt nap múlva szabadul a rendőrségről.

Az *Eukarisztia* az 1938-as eukarisztikus kongresszus idején játszódik. Tomorné meghal tüdőrákban. A munkanélküli család az angyalföldi szomszédság segítségével otthon ácsolja össze a koporsót és velük együtt viszi ki a temetőbe. A csendes tüntelést a rendőrök csak azért nem verik szét, mert a »keresztyény szeretet kongresszusára« érkezett külföldiek előtt vigyázni kell a látszatra, temetés után azonban hiába is akarják koho't váddal lefogni Tomorékat — azok eltűntek.

Kár, hogy az elbeszélések kissé terjedősek. Az első, helyenként szentimentális lírájával hamis hangot üt meg s ugyanitt az emberábrázolás is gyakran erőltetettnek, mereven programmszerűnek hat, noha erre semmi szükség, mert a történetek önmagukban sokkal meggyőzőbben és jellemzőbben leplezik le a Horthy-korszak valóságát, melyben »ember embernek farkasa«.

Lékay Ottó

Alois Jirásek:

SOTETSEG

Szépirodalmi Könyvkiadó

Alois Jirásek (1851—1930) a cseh nép egyik legnagyobb klasszikus írója. A burzsoáz Csehszlovákiában melőzték — ma százazrek olvassák műveit, hősei színpadról, filmről tanítják a népet.

Jirásek elsősorban, mint a realista történelmi regényírás képviselője jelentős. Műveiben megörökíti a cseh népnek szinte egész történetét. Akár a husziták forradalmi harcairól ír, akár az ellenreformáció sötét világáról vagy a cseh polgárosodás korszakáról, — mindig a történelem alapos ismerete, izzó hazafiság, gazdag képzelet, hatalmas megjelenítő erő, a nemzeti törekvéseket elnyomó, a társadalmi haladást gátló erők gyűlölete jellemzik regényeit.

A »Sötétség« Jirásek második magyarul megjelent regénye. (Születésének századik évfordulójára jelent meg »A kutyafejűek«.) A regény egy főúri birtokon vadászként szolgáló jobbágycsalád tragikus sorsának története a 18. század első évtizedeiben. Machovec vadász titkos huszak gatlás-talanul pusztít el családokat, szerelmeket, munkás életeket. A sötétségben tartott, megfélemlített nép ellenállását olyan jelenetekben láthatjuk, amikor egy-egy »missziót« tartó jezsuita összeverten, daganatokkal ellátva kerül elő a farkából. A másik út: menekülés a szomszédos, szabadabb levegőjű Szászországba. Ez lesz a Machovec család sorsa is.

A cseh nép élete a végzetes fehérhegyi csata után, amikor II. Ferdinánd osztrák császár Habsburg-tartománnyá teszi a cseh királyságot: nyomorúság, rettegés, a nemzeti érzés meggyalázása lépten-nyomon. Az ellenreformáció tetőzi be a nemzeti tragédiát. A »Sötétség« nagyszerű realizmussal ábrázolja a cseh népet elnyomó erők összefonódottságát, a nép életét, az ellenállás hősi romantikáját, a nemzeti törekvések igazát. A regény címe jellemzi a kort, a szereplők nehéz sorsát, de Jirásek realizmusa biztató fényként megvillantja a földesúri és papi elnyomás igájába fogott nép szabadságvágyának erejét is.

A regény sokáig emlékeztetes élményt ad az olvasónak. Németh László erőf és költőiséget sugárzó fordítása elmélyíti a regény hatását, nevefő erejét.

Pók Lajos

BARATAINK KOLTESZETE

A Szépirodalmi Könyvkiadó 1952. végén jelentet'e meg az »Albán költők antológiájá«t, 1953. elején pedig ugyancsak antológiát adott ki a cseh és szlovák költők műveiből. A két verseskötet megjelenése régi számadás lezárását jelenti. A cseh és szlovák költészet kincsesházából e'ddigg csak hébe-korba jutott egy-egy igazgyöngy a magyar nyelvű irodalomba, az albán nép dalaiból pedig szó szerint semmit sem ismertünk. A két kötet 78 költő 172 versét tartalmazza. Mindjárt előljáróban megállapíthatjuk: két — illetve három — teljesen sajátos, egymástól eltérő szellemi arculatú nép szólal meg e költeményekben. S ez érthető is. A századokon át gyarmati sorban tartott albán hegyi-lakók énekének természetesen legkülönböznie kellett a már korábban a kapitalista iparosítás útjára lépett Csehszlovákia költészetétől.

De ettől a formai elemtől — a hangvéltel, a stílusirányzatok, műfajok, s egészé-

ben a nemzeti jelleg különbözőségétől — eltekintve, a lényeges társadalmi mondanivaló azonos mindhárom nép fiainál. Sztálin elvtárs, amikor egy ízben azon vitakozott a szovjet írók egy csoportja, hol is született egy bizonyos mondta, Görögországban-e vagy Grúziában, így válaszolt: »Születhetett akárhol, ahol a nagyurak földjét szegény ember művelte.« Így van ez valahogy a két verseskönyvvel is. A költemények formája sajátosan nemzeti; tartalmuk, központi mondanójuk azonban egybehangzó: a rabigába taszított, majd a dicsőséges sztálini fegyverek segítségével szabaddá lett népek közös érzéseit és gondolatait tükrözik.

Az idegen járomban görnyedő albán nép fia ekképp reménykedett hajdan:

*Derűs napokra
virrad hazánk még,
száll szakadozva
az éji árnyék,
öröm és béke
köszönt a népre.*

(Naim Frasheri: Hiszek, remélek)

A cseh költő így írt a jövőndőről:

*A jobb kor sok hamis jelszót töröl le,
amely ma még a zászlókon ragyog
és béke jó száz hitvitára, pörre
és elcsitulnak vad, zajgó fajok.*

*Kezek, melyekben egyre munka égett,
bár még ma másé gyümölcs és virág,
de már a mérleg elhajolt! — felétek,
holnap tiétek széles e világ.*

(Svatopluk Cech: A munka szent)

S végül a szlovákok nagy költője, Országh-Hviezdoslav szintén a szocializmus-tematikai megversében:

*S nem lesz több elnyomott s megvert —
a bátor*

*testvéri béke új parancsot ad;
jog s kötelesség egy lesz; aki munkál,
jólakva kél az érdem asztalától;
és anyánk nyelvén friss madárdalunk
száll;*

zengve a dolgos haza májusát.

(S nem lesz több elnyomott)

Az albán költőknél szembeszökő a népi formahagyományokhoz való hűség, elsősorban a dalszerűség. A csehszlovákoknál nagyfokú tudatosságot látunk; az ő költészetükön már erősen érezni a nyugateurópai hatásokat. Emellett az albán költőknél a balladisztikus elbeszélő-műfaj a kedveltebb, míg a csehek és szlovákok inkább a líra felé hajlanak a különböző történeti-társadalmi fejlődés eredményeképpen. A szlovák költők egyikére-másikára a magyar költészet is hatott, elsősorban Or-

szágh-Hviezdoslavra, aki *Petőfi* hatására először magyarul kezdett verselni. Még egy sokatjelentő magyar vonatkozás: *Milan Lajciak* fiatal szlovák költő szép verset írt a csehszlovák—magyar barátságáról »*Budapest!*« címmel.

Mindhárom nép mai költői sokat tanultak a szovjet költészet mestereitől. És sokat tanultak a szovjet hősök példájából, még többet a nagy Sztálintól. Nagyon sok vers szól a népek atyjához: a köszönet és a soha nem múló hűség himnuszai.

Ami a válogatást illeti, a csehszlovák kötet szerkesztői — *Hegedűs Zoltán* és *Kovács Endre* — kicsit színesebbé tették volna a kötet tematikáját. Kevés az olyan szép szerelmes vers például, mint *Krista Bendová* »*Csak egy*« című költeménye.

A műfordítók sikerrel állták ki a nehéz próbát. Az idegen népek hangja közelivé és testvérvé válik a jó tolmácsolásban. Különösen *Somlyó György*, *Lator László*, *Szabó Ede*, *Kardos László* és *Kormos István* fordításai dicsérhetők, *József Attila* *Wolker-* és *Bezruc*-fordításai felejthetetlenek.

Timár György

Szaucler József:

BESSENYEI

Művelt Nép Könyvkiadó

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság »*Nagy Magyar Írók*« című sorozatának egyik legjobb kötete *Szaucler József Besseneyei*-tanulmánya. Besseneyei egyike kevéssé ismert íróinknak. Műveinek egy része kéziratban maradt s éppen főművét, a »*Tariménes*«-t csak halála után mintegy 120 évvel adták ki. Annakidején a cenzúra nem engedélyezte. Többi műve kis példányszámú tudományos sorozatokban, majd pedig a 30-as években a Magyar Irodalmi Ritkaságok című, diákok-szerkesztette sorozatban jelent meg.

Szaucler könyvének megvan az az érdeme, hogy a kötet elolvasása után az olvasó már látja Besseneyei jelentőségét. Idézetait találóan választotta meg, s ezekből igen szépen rajzolódik ki a többi között Besseneyeinek, a nagy prózaírónak a képe is. Besseneyei erősen népi ízű prózája, melyet még nem érintett a nyelvújítás németes ízlésáramlata, s amelyet ő maga, a régi magyar próza hagyományait folytatva, a legjobb francia minták nyomán csiszolatott, máig is gyönyörködtet képeinek világosságával, belső ritmusával, olykor művészi tökélyével.

Besseneyei nevéhez fűződik irodalmunk megújulásának kora. A felvilágosodás eszméit ő tolmácsolta először magyar nyelven, a felvilágosodás művelődési ez-

ményeit ő próbálta elsőnek alkalmazni a magyar viszonyokhoz.

Műveiben harcol a zsarnokság, a papi népámitás ellen. Magyar nyelvű lap, lexikon megindítását sürgette. Programot dolgozott ki magyar tudományos akadémia megszervezésére. Műveiben azért harcolt, hogy a tudományok és a művészetek minél szélesebb rétegekben elterjedjenek. A legfontosabb feladatnak magyar nyelvű tudományosság és szépirodalom megteremtését tartotta. Azoknak, akik a magyarságot és a magyar nyelvet a tudomány művelésére alkalmatlannak tartották, így válaszolt: *»En pedig azt írtom, hogy a mi nemzetünkben az elmének minden tehetségei kiteszhetőképen meg vannak: amint a sok eleven példák mutatják: hogy pedig a nagyobb rész a tudományoknak ízt nem érzi, az az oka, mert a maga nyelvével nem kösölhatja.«*

Élete végét vidéki magányban töltötte. Ekkor írta főművét, a »Tariménes«-t, amelyet Szauder részletesen és szépen eleméz. Bessenyei műveinek elemzése sikerült, Szauder szép és meggyőző mondatokban mutatja be hőse életművét. Kár, hogy életrajzát nem ismerteti részletebben. Így a kor, mint háttér, olykor nagyon is eltűnik. Hiánya ennek a kitűnő munkának, hogy nem ad a Bessenyei-művekről bibliográfiát. Az olvasó így azt sem tudhatja, hogy a legtöbb megjelent-e s van-e új, hozzáférhető kiadása. Mindenesetre Szauder könyve figyelemztet arra, hogy Bessenyei legfontosabb munkáit, köztük elsősorban a »Tariménes«-t, újból ki kell adni. *Gálos Rezső* két évvel ezelőtt megjelent nagy Bessenyei-életrajza és *Szauder* e kitűnő kiadása után az olvasó kíváncsi most már magukra a művekre is.

Kelemen János

J. Danyilin:

MAUPASSANT

Művelt Nép Könyvkiadó

»Boursoá társadalomban élünk. Rettentően középszerű és pipogya ez a társadalom. Talán soha nem uralkodtak korlátozottabb és kevésbé emberies nézetek« — írta Guy de Maupassant, a XIX. sz. második felének nagy francia regény- és novellaírója. Két évvel az 1848-as forradalom után született. Ahogy Marx elemezte, ebben a forradalomban jelentkezett először önálló politikai erőként a proletariátus és ekkor lepleződött le teljesen a polgárság rothadtsága, az a tény, hogy a burzsoázia elárulta saját forradalmi eszményeit. Ebben az új világhelyzetben élt és dolgozott Maupassant; átélte az 1870-es porosz-francia háborút, a párizsi kommünt, an-

nak a III. köztársaságnak első két évtizedét, amelynek nagy leleplezője, bírálója, kérelhetetlen elsőseje lett.

J. Danyilin, a kitűnő szovjei irodalomtörténész és kritikus Maupassantról szóló könyvében a nagy író életét, műveit elemzi, olyan világosan és mélyrehatóan, mint ahogy előtte egy francia irodalmár sem tette. Kimutatja, mit tanult Maupassant mesterétől, *Flaubert*-től — s mennyiben jutott túl rajta. Tulajdonképpen kilenc év csak Maupassant alkotó korszaka; azt a mérhetetlen tapasztalatot, s a polgári világ ellen felgyülemlett kíméletlen bírálót önti művészi formába életének utolsó évtizedében, amelynek tájékozása életre hívta két nagy regényét, a *Szépiút* és az *Egy életet*, s elbeszéléseit, a francia kispolgárság, nagyburzsoázia s a parasztság oly találó ábrázolását. A politikai körök, a sajtó korrupcióját, a már anakronisztikussá lett arisztokráciát és klérust leplezi le s azt, hogyan egyezett ki a francia burzsoázia a nemességgel, a proletariátustól való félelmében. Megmutatja a kispolgárt, a kiuszorázott kishivatalnokot, aki úgy érzi, hogy csak saját osztályának elhagyásával s a kormányrendszer feltétlen kiszorításával érvényesülhet; s azt is, hogy a látszólag nyugodt felszín mögött milyen rettenetes nyomorban sínylődik még ez a kispolgári réteg is. Kíméletlen író Maupassant, a III. köztársaság látszólag oly boldog s kiegyensúlyozott békéje mögött meglátja — és ábrázolja — a rettenetes ellentmondásokat, az egymás ellen feszülő társadalmi erőket, azt a rothadt mocsárt, amely kegyetlenül elfojtotta a Kommünt s amely minden eszközzel hatalmának megmerevítésén dolgozik. Ez a kíméletlenség vezet sok írásában a pesszimizmushoz, ahhoz, hogy a *boursoa társadalom emberét összetévessze az emberrel*, hogy a »örténelmi vacuumnak« ebben az időszakában ne lásson haladó erőket. De a szovjet irodalomtörténész látja, hogy Maupassant bámulatos politikai és művészi éleslátással észreveszi azt is — bár nem tudatosan —, ami egészséges és továbbmutató ebben a világban.

Az 1870-es háború idején az író önkéntesként maga is ott harcolt a francia seregben, s tanúja volt a parasztok, a francitireur-ök bátor és haláltusáig vezető küzdelmének. Nem egy novellájának témája ez: a francia nép hazafiassága, hazafias küzdelme a megszálló ellen. Észreveszi, hogy a burzsoázia elárulja az országot, leteszi a fegyvert s a háromszínű lobogót, beengedi az ellenséget Párizsba. S egyedül a nép az — a »egyórházatlan nép«, ahogy az író sokszor nevezi —, amely ellenáll, kérelhetetlenül, ki nem alvó gyűlölettel.

Danyilin rendkívüli anyagudással és kitűnő elemző készséggel mutatja ki az

egyes művek, regények és elbeszélések során Maupassant fejlődését, azokat a nehézségeket, amelyekkel meg kellett küzdenie. S különösen szépek a könyvnek azok a részei, amelyekben a szerző bebizonyítja: ezért vallja örökségnek Maupassant-t a francia kommunisták növekvő táborra, ezért szeretik s becsülik a Szovjetunióban a nagy író műveit.

Réz Pál

IFJÚSÁGI IRODALOM

Tersánszky J. Jenő:

MISI MÓKUS KALANDJAI

Ifjúsági Könyvkiadó

Minden szülő számára felelősséget és gondot jelent, ha gyermekének könyvet vásárol, hiszen a könyvek a gyermekek gondolatvilágának kialakulására döntő hatással vannak.

Eppen ezért örvendetes, hogy az *Ifjúsági Könyvkiadó* megjelentette *Tersánszky Józsi Jenő »Misi Mókus kalandjai«* című könyvét. Misi Mókus a mesevilág legkedvesebb teremtményeinek egyike, okos, kíváncsi, életrevaló, bátor kis mókus. Nem is volna semmi baj, ha meg tudna békülni azzal a gondolattal, hogy beosztással, takarékoskodva kell élni minden mókusnak, különben félre felkopik az álla. Nem, a józan gondolkodás nem tartozik Misi Mókus érényei közé. Ő megszőkik az iskolából és inkább megkeresi azt a helyet, ahol örökké termő fán nő a rágsálni való. Persze, ez a keresés nem könnyű és főleg nem veszélytelen vállalkozás, mert közben emberak fogságába kerül, vadállatokkal vív meg, míg végül Abrakadabra, a nagy bölcs útbaigazítja és valóban eljut az örökké termő fához.

Csak hogy rettenetes csalódás éri itt Misi Mókust. Mert a fa ugyan örökké terem, de tövében a mókusok úgy ellustulnak, hogy szinte meg sem tudnak mozdulni. Az enni való a szájukba potyog, ezért elfelejtnek fára mászni és lomhaságuk megakadályozza őket abban, hogy akár egy darázs támadását kivédjék. Állandó életveszélyben forognak saját lustaságuk miatt. Misi Mókus rémülten látja elsatnyult rokonait és hanyatthomlok menekül. Sok viszontagság után sikerül is hazajutnia, ahol újra beül az iskolapadba és elmondja mindenkinek, hogy *ne vágyódjanak a téltlenség után.*

Misi Mókus történetét a meseszöveg, a stílus üdesége és egyéni zamata egyaránt lebilincselő olvasmánnyá teszi. Az illusztrációk, amelyeket *Róna Emmi* rajzolt, hangulatosak, kedvesek és mulatságosak. A »Misi Mókus kalandjai« gyermekirodalmunk nagy nyeresége.

Szilágyi Lilla

Batrov:

JOSE BARATUNK

Ifjúsági Könyvkiadó

A kapitalizmus igájában sínylő proletárgyermekekről szól Batrov szövege: író elbeszéléskötete. Arról beszél ez a könyv, hogyan élnek, mennyit szenvednek, miért harcolnak ezek a kórán felnőtte érett, a gyermekiség örömeitől megfosztott fiatalok.

Mindjárt a címadó elbeszélésben megismerkedünk Josával, a spanyol hajósinnással, akinek apját Franco vérebei végezték ki. José tudja, hogy mivel tartozik apja emlékének és hazájának. Sztálinra gondol mindennapi munkája közben és Sztálin nevével harcol a fasizták ellen.

A kötet legszebb elbeszélése Pietróról, egy szicíliai hajósinasról szól. Pietró elkergetti a kapitányt, mert egy De Gasperi-ellenes da't énekelt. A bator fiú a munkanélküliség nyomorában sem veszíti el kedvét, és május elsején, nagypapa segítségével, ártalmatlanná tesz két De Gasperi zsoldjában lévő katonát, akiknek a kommunistákra kellett volna löniük.

Egyformán szívünkbe zárjuk valamennyi elbeszélés hőseit, Amitát, a fehér galambokat rajzó! kis spanyol lányt, Jacques-ot, a tüdőbeteg francia fiút, akinek napfény és tiszta déltengeri levegő helyett a hajókazán gyilkos füstje jutói osztályrészül, vagy a londoni dokkok nyomortanyáján élő Willyt, aki ígérete: tesz barátjának, a szovjet tengerésznek, hogy »*ha megtörténik az amiről a Piccadilly azok a betyárok szónokolnak*«, egyetlen egy lövést sem ad le az oroszokra.

A tőkés országok proletár ifjúsága tudja, mi a kötelessége az egyre élesedő osz ályharcban, egyre kevésbé tűri az embertelen kizsákmányolást és végtelenül szereti a Szovjetuniót — erről beszélnek nekünk Batrov megrendítő elbeszélései. A mi ifjúságunkat pedig elnyomott társaik megbecsülésére, a proletárijúság nemzetközi összefogására neveli.

Gergely Béláné

G. Ganyejzer:

FOLYÓ A SIVATAGBAN

Ifjúsági Könyvkiadó

A Kara-Kum-sivatagba, a leendő Turkmén Főcsatorna színhelyére vezet el bennünket a szovjet író lebilincselően érdekes könyve.

A sivatag közepén teherautó küszködik a nehéz tereppel. A teherautó három utasa: a tréfáskedvű soffőr, a könyv írója, a geográfus és segíté, a fiatal, mindig szógálatkés Ványa. A Kara-Kum-sivatag

meghódítására és legyőzésére készülő nagy hadsereg előőrsei, a kommunizmus nagy természetátalakító építkezéseinek első úttörői ők. Geológusokból, geográfusokból, topográfusokból, botanikusokból és hidrogeológusokból álló expedíció tagjai, akik megvizsgálják a terepet, leírják a felszíni formákat, részletes térképeket készítenek, tanulmányozzák a homok mozgását és igyekeznek kikutatni, hogyan harcoljanak ellene. Kiderítik, milyen mélységben lehet vízre bukkanni, mennyi a víz, hogyan tehetik hozzáférhetővé és hogyan hasznosíthatják. Az expedíció főfeladata azonban, hogy kijelölje azt a vonalat, ahol majd a nagy öntözőcsatorna szeli át a sivatagot.

A könyvet olvasva, részletes és színes képet kapunk a sivatag világáról: a vándorló homokbukákról: a barkánokról, a sivatag növényzetéről: az árnyék nélküli szakszaul-erdőkről, a homoki akác, a sivatagi vajfű megmaradásért vívott élethalálküzdelméről, a sivatag állatvilágáról: a mérges csipésű skorpiókról, az izletes húsú teknősökről, a fűnge óriásgyíkokról.

Rökkenő hőségben, víziánnyal küzdve, de mindig derűsen és vidáman dolgoznak itt a szovjet emberek. Az expedíció egyes részlegei között lázas munkaverseny folyik a napi tervek teljesítéséért, a vállalt ígéretek betartásáért. Pedig nincs könnyű dolguk, mert néha bizony előfordul hogy a vízhordó tevekaraván nem érkezik meg időben és akkor nemhogy mosakodásra, de még ivásra is alig marad víz. Az izgalmas útleírás a holnap képét is elének vetíti. A sivatag helyén, az ezerszáz kilométer hosszú hajózható csatorna mentén mindenütt dúsán termő gyapoptőfűdek, zöldségkertek, dinnyeföldek terülnek el. A sivatag meghajlik a szovjet ember teremtő ereje előtt.

Mihályi Gábor

EGYÉB IRODALOM

ÖTÉVES TERVUNK: BÉKETERV

(II. módosított kiadás)

Művelt Nép Könyvkiadó

Mikor az első kiadás megjelent — még a derekán sem jártunk a tervnek. Most meg már lassan kezdünk közeledni a végéhez és a következő, a második öt éves tervről is egyre több szó esik.

De azért ez az öt éves tervünk is még éppen elég munkát kíván, s az évek múlásával nemhogy kevesebb lenne, sőt egyre több róla a mondanivaló.

Ez a könyv is bizonyosság erre. Nézzük a képeket: mennyi újdonságl! »Az erőmű épületel Sztálinvárosban.« »A diósgyőri nagyvívasztó avatása.« »Épül a földalatti

gyorsvasút Stadion-téri végállomása.« »A borsodi Vegyiművek gáztartályai és hűtőtornyai.« »A nemrég felavatott Petőfi-híd.« »A Belloiannisz-hajó a Balatonon.« És így tovább. Képek egymás után, melyek így egyhálomban szinte mehökkentenek, csakugyan, ezek az alkotások mind azóta kerültek ki a kezünk alól?

A tisztaöki dűzzasztómű — mint látjuk — íélig készen van, lassan már kezdik leszedni róla az állványokat. Ez meg a MOM gyönyörű kultúrotthona, végre egy kép, melyet már a múltkori kiadásból is ismerünk!

Amint tán ennyiből is látszik — ez a könyv a napról-napra változó, megújuló Magyarországot mutatja. Új hazánk földrajza, történelme, s további jövőjének tükré, mely nélkül manapság egyre nehezebb eligazodni ebben az országban. Azoknak, akik a terv egy-egy kisebb-nagyobb részletén dolgoznak, megmutatja az egészséget, hogy tisztábban lássák: az apró-cseprő napi feladatokon túl milyen hatalmas célokért küzdenek.

Sok tanulságot rejt minden fejezet. Szép, világos nyelven is van megírva a könyv, olvastatja magát. Különösen szép a legnagyobb alkotásainkról szóló új első rész. De helyes, hogy ezek mellett a látószólag kis dolgok (pl. a házi tégláégetés, kettős növénytermelés, stb.) sem hanyagolódnak el.

Érdekes, hasznos, jó könyv ez. Megérdemli, hogy lapjait százezrek forgassák.

Varga Domokos

A SZTALINI KORSZAK

NAGY ÉPÍTKEZÉSEI

Népszava

Széles olvasórétegek érdeklődésére tarthat számot ez a cikkgyűjtemény. A szocializmus építése közben prespektívát mutat számunkra, ha látjuk a kommunizmus nagy építkezéseit, ha megismerjük és megértjük: hogyan alakítja át és győzi le a szovjet nép a természetet, hogyan teszi szebbé és könnyebbé az ember életét. A kötet cikkeit neves tudósok, akadémikusok és a tudományok doktorai írták.

A. V. Vinter akadémikus »Hatalmas alkotások korszaka« című cikkében a Volgán, Kujbisevnél és Sztálingrádnál, a Dnyeperen, a Kara-Kum sivatagban folyó etőműépítkezésekről ír, a Volga—Don-csatornáról, valamint a cimmeljanszki hidroe-nergetikai csomópont építéséről. Bemutatja, milyen szerepük van és lesz ezeknek az erőműveknek a Szovjetunió energetikai mérlegében, s mi a jelentőségük a népgazdaság további fejlődésében.

I. A. Sarov akadémikus »Az éghajlat megváltoztatása« című cikkében rámutat arra, hogy »a gigászi méretű hidrotechni-

küi építkezések páratlan jelentőségű szerepet töltenek be: átalakítják a természetet, úgyhogy óriási területen fellendül a mezőgazdaság mindkét ága, az állattenyésztés és a növénytermesztés. A természet hozam megsokszorozódik, állandósul és független lesz az időjárás szélsőségeitől.» A cikk ezután az öntözés és az erdősítés nagy jelentőségét taglalja, s azok várható gazdasági következményeit.

V. V. Zvonkov, a Szovjet Tudományos Akadémia levelező tagja »Uj útvonalak« című cikkében a nagy vízi főútvonalakkal, valamint a vasúti és gépkocsiközlekedés fejlődésével foglalkozik. N. G. Dombroszkij, a műszaki tudományok doktora cikkének témája: »A munka gépesítése a nagy építkezéseken.« Azokat a gépeket ismerteti a cikk, amelyek megkönnyítik és meggyorsítják az ember munkáját a nagy építkezéseknél. Láthatjuk ebből a cikkből azt, hogy a kommunizmus nagy műveinél az ember egyre inkább »csak« a gépek irányítójává válik, s a szovjet mérnökök és technikusok, a kiváló újítók munkájának eredményeképpen egyre több nehéz, fárasztó munka alól felszabadul.

V. G. Bogorov írta a kötetben »A tengerek természetének átalakítása« című cikket. Azt taglalja, hogy az édesvíz felfogása a földek és legelők öntözésére miképpen módosítja a déli tengerekbe torkoló vízfolyás jellegét, s ez milyen változásokat hoz a légkörben és a hidroszférában. A kötetet »Számok és tények« címen egy olyan fejezet egészíti ki, amelyben röviden összefoglalva láthatjuk a nagy építkezések méreteit, az átalakított területek nagyságát, az öntözött földek gazdag terméshozamának mutatószámait stb. stb.

A könyv különben azért hasznos, mert a magyar olvasók — népszerű formában — egy kötetbe foglalva láthatják a kommunizmus építésének legnagyobb építkezéseit, a természetátalakító terveket, a szovjet ember jövőjét. S ez a kép még jobb munkára serkenti az olvasót a szocializmus építéséért.

A kötetet sok jó fényképfelvétel egészíti ki.

A. I.

»A SÖTÉTSÉG TRÓNALLOI« Karrikatúragyűjtemény

Művelt Nép Könyvkiadó

Három esztendővel ezelőtt, a DISZ első kongresszusán hívta fel mépünk, ifjúságunk figyelmét Rákosi elvtárs arra, hogy a klerikális reakció elleni harcban olyan szövetségeseink vannak, mint Petőfi, Arany, Ady, József Attila, akik a magyarság legjobbjainak sorában »dolgozó népünk felszabadulásának egyik legnagyobb

akadályát a papi reakcióban látták.« A »Sötétség trónállói« című most megjelent karikatúragyűjtemény ugyanezt a tényt képzőművészetünk egy sajátos ágán keresztül bizonyítja. A válogatás munkáját végző Györy Miklós és a szöveg szerzője, Koroda Miklós elsárgult élc lapok, vicces kiadványok hasábjáiból bányászták elő az első, a pápaság hatalomvágyát ki-pellengérező rajzokat — és a magyar karikatúra fejlődését követve egészen napjaink Ludas Matyjához jutottak. Nagy érdeme a kötetnek, hogy az egy évszázadnál is idősebb »Dongó«-ról, a több évtizedes »Üstökös«-ről, »Borsszem Jankó«-ról, »Bolond Istók«-ról és a mai Ludas Matyi egykori elődjéről lefújja az idők porát, és megmutatja, hogyan harcoltak ezek a maguk korában és körülményei közt haladó élc lapok az adott társadalom fonák-ságai, ebben az esetben a papi reakció minden fajtája ellen, hogyan tükröztek az egyes korszakok »görbe tükréi« a haladás ellenségeinek valóságos és a valóság jelenségeit sürítve bemutatató torzképét.

A kötet anyagának felosztása részben a rajzok témája szerint történt. Külön fejezetet kapott a római pápaság, a hatalomra és kincsre éhes Vatikán, külön a magyar közélet visszasságait tétető, a feudalizmus rendszerét konzerválni akaró hazai papság. Részletesen foglalkoznak az egykorú lapok az egyházi oktatással és a papoknak a polgári házasság törvénybeiktatása ellen vívott hájszájával — ennek kapcsán a papok erkölcsi és magánéletével — és szellemes rajzok sorozatában gúnyolják ki a papi pásztorlevél árnya mögé megbújó reakciót, a pofonnal nevelő paptanárt vagy a keresztelés »szentségét« üzletnek tartó pénzsóvár lelkiatyákat. A visszasságok társadalmi gyökereit a legmélyebben a »Hájas püspök — sovány paraszt« című fejezet lepézi le, amely nagyrészt a Borsszem Jankó és az Üstökös rajzain keresztül mutatja be a nép zsírján hájasodó papság igazi arcát. A »Sötétség trónállói« utolsó harmadában a felszabadulás utáni esztendők problémáival, jellegzetes »paphőseivel« — Mindszentyvel, Grösszel — találkozunk, akik a magyar történelem régebbi árulóinak nyomdokaiba lépve dollárokért akarták kiárusítani népünk békéjét és szabadságát.

Földes Anna

Megjelent a »Mit írt, mit mondott Lenin a könyvtárakról« című, könyvtárosainkat különösen érdeklő, szovjet mű magyar fordítása N. K. Krupszkaja előszavaival, cikkeivel és jegyzeteivel. A mű megatását legközelebbi számunkban közöljük.